

# OBČINSKA UPRAVA

## GLASILO „KMETSKE ŽUPANSKE ZVEZE“.

Izhaja vsakega 10. in 25. dne meseca, ter stane celoletno 6 kron, polletno pa 3 krone

Dopise je pošiljati uredništvu »Občinska Uprava« v Ljubljani. — Rokopisi se ne vračajo.

Odgovorni urednik:

Dr. Vladislav Pegan

Naročnino in oglase sprejema upravništvo »Občinske Uprave« v Ljubljani

Cena oglasa je za dvostopno petitno vrsto 20 vinarjev, večkratno inseriranje po dogovoru.

### Vojni zakon.

(Dalje.)

#### § 62.

Stalni dopustniki, častniki in moštvo v rezervi, pomorski in deželni brambi, ki se ne nahajajo v aktivnem službovanju, dalje neaktivni nadomestni rezervisti, podrejeni so v vseh svojih državljan-skih razmerah, kakor tudi v kazenskih in policijskih zadevah civilnim sodiščem in oblastvom. Podvrženi so le onim utesnitvam, ki so utemeljene v tem zakonu in potrebne za razvidnost (evidenco). — Dolžni so vsako premembo bivališča javiti poklicani oblasti za njihovo evidenco.

Kazni radi prestopka tozadevnih predpisov glede zglaševanja in evidence določa minister za deželno brambo naredbenim potom.

Vse osebe stalne armade, vojne mornarice in deželne brambe, ki se nahajajo trajno ali začasno v aktivnem službovanju, so podrejene vojaškim kazenskim zakonom in disciplinarnim predpisom; z ozirom na njihovo državljan-sko razmerje pa, ki se ne nanaša na vojaško službo, podrejeni so državljan-skim (civilnim) zakonom in oblastvom.

Z neaktivnimi osebami armade, vojne mornarice in deželne brambe se postopa glede na vojaške delikte (kaznjiva dejanja), ki jih zagreše med kontrolnim shodom (glavnim raportom) ali pa v njihovi lastnosti kot častniki (uradniki) v vojaški uniformi, po vojaških kazenskih zakonih in disciplinarnih predpisih.

Razven tega naj se kaznujejo po vojaških disciplinarnih predpisih neaktivne osebe moštva, ki pri odhodu v aktivno službovanje opuste odjavo, kakor tudi neaktivni častniki (uradniki), kateri ne izvršujejo predpisanih vojaških prijav.

#### § 63.

Vsi ki so dolžni služiti, se morajo vedno odzvati pozivom, ki jim dohajajo.

Vseh v inozemstvu odsotnih oseb armade (vojne mornarice) in deželne brambe — dolžnost je, kakor hitro se v javnosti zazna, da preti monarhiji bližajoča se vojna in da se je izvršilo sklicanje rezerve in deželne brambe, ne da bi čakale posebnega poziva, nemudoma se vrniti v domovino.

V koliko so zapadli kazni oni, ki opusté to dolžnost, kakor tudi oni, ki se ne odzovejo pozivu, da naj gredó v vojake, določajo posebni zakoni.

#### § 64.

Odpust v svrhu izselitve dovoliti se more pripadnikom armade (vojne mornarice) predno dovrše svojo službeno dolžnost potom državnega vojnega ministra.

Izselitev drugih vojnih obveznikov, dalje onih, ki niso še prišli v naborno-obvezno starost, odvisna je od dovoljenja ministra za deželno brambo.

Onemu, ki je še obvezan služiti pri liniji (aktivno), dalje onemu, ki še ni dolžan priti k naboru, ali ki še ni popolnoma zadostil svoji naborni dolžnosti, izdati se more dovoljenje za izselitev le v tem slučaju, če se izseli s svojimi stariši (enem izmed starišev = preživeči del).

Izseljenje se smatra le takrat kot dovršeno, če se je dotičnik res preselil iz monarhije v inozemstvo tekom enega leta z namenom, da se tamkaj stalno naseli. — Če je izselitev izostala, mora dotični nadomestiti ostanek službene dobe, ki jo je pretrgal vsled odpusta iz vojaške (domobranske) zveze.

Med mobilizacijo in v vojnem času se ne sme izdati kakí osebi oborožene sile dovoljenje za izselitev.



## § 65.

Postopanje izven starostnega razreda in žrebove vrste in s tem zvezana določila glede izpolnjevanja vojne (brambene) dolžnosti nastopijo v slučajih §§ 45., 47., 48. in 49. kot neposredna pravna posledica obsodbe. Poleg tega izgube vojni obvezniki, proti katerim se postopa po §§ 44., 45., 47., 48. in 49. izven starostnega razreda in žrebove vrste, — kot pravna posledica obsodbe —, pravico do ugodnosti, ki so obsežene v §§ 25., 26., 27., 28., 29., 30. in 32.

## § 66.

Na podlagi tega zakona izterjane globe se stekajo v ubožni zaklad domovinske občine dotičnega nabornega ali vojnega obveznika, če pa bi se ta (občina) ne mogla dognati, — v zaklad vojaške takse.

Slednje globe vračunati se morajo zakonitemu delu prispevkov zaklada vojaške takse.

Vse po tem zakonu naložene globe premené naj se v slučaju neizterljivosti v kazni z zaporom; pri tem naj se odmeri za vsakih 5 gld. (= 10 kron) en dan zavora. Pri vkupnih kaznih pa se vsled premembe denarne kazni zapretna kazen na svobodi ne sme več prekoračiti kot za polovico.

## § 67.

Doba zastaranja za prestopke, ki so obseženi v §§ 35., 44., 50. in 61., drugi odstavek, točka b) določa se na tri mesece; doba zastaranja za pregreške, zapopadene v §§ 45., 47., 48. in 49. pa na eno leto.

Zastaranje kaznjivega dejanja se pričenja:

1. V slučajih §§ 44., drugi in tretji odstavek, 45. in 49. — koncem onega leta, v katerem je vojni obveznik izpolnil 36. leto starosti, ali takrat, ko je prišel vojni obveznik pred naborno (presodno) komisijo; za vse druge krive osebe tudi, če je popred nastopila smrt vojnega obveznika.

2. V slučaju § 50. takrat ko poteče doba, v kateri je prepovedano ženiti se, ali če popred nastopi razdruženje (razveza) zakona (zakonske vezi).

Glede vseh v §§ 35., 44., prvi odstavek, 47., 48. in 61. drugi odstavek, točka b) označenih kaznivih dejanj veljajo o začetku zastaranja določila splošnega kazenskega zakona.

(Dalje in konec)

## Ubožni odstotek.

Zakon o javnem oskrbovanju ubožcev po občinah določa v § 31., točka 3, da je zakonit dohodek ubožnega zaklada: jeden odstotek izkupa vseh prostovoljnih prodaj.

Mi smo ravno glede ubožnega odstotka in izterjanja na tozadevno vprašanje odgovorili v današnjem listu pod št. 237.

Imamo pa priliko tudi na tem mestu pisati o ubožnem odstotku, za kar nam je dala povod neka tozadevna odločba upravnega sodišča z dne 11. maja 1909 št. 4298. — Pravorek se glasi: »O pritožbah proti odmeri (predpisu) ubožnega odstotka morajo odločevati avtonomna upravna oblastva.«

Povod tej odločbi je dala pritožba proti odloku notranjega ministerstva, v kateri se je zahtevala kompetenca političnih oblastev za odločitev glede obveznosti plačila ubožnega odstotka. — To pritožbo je upravno sodišče zavrnilo kot neutemeljeno.

Dejanski položaj je bil ta-le:

C. kr. okrajno sodišče v Pragi je obvestilo mestni svet, da so pridobili na javni prostovoljni dražbi F. L. in tovariši neko hišo. Mestni svet jim je na podlagi tega obvestila odmeril ubožni odstotek. Pritožili so se proti odmeri na c. kr. namestništvo, ki pa je pritožbo odbilo, češ, da ni kompetentno; ta odlok pa je potrdilo ministerstvo.

Upravno sodišče je razmotrivalo zadevo sledeče:

Po vsebini izpodbijane odločbe in pritožbe je treba odločiti samo glede vprašanja, če imajo državna in avtonomna upravna oblastva pravico odločevati o pritožbah proti odmeri ubožnega odstotka. Z dvornim reskriptom z dne 6. junija 1761, zbirka političnih zakonov, zvezek IV. števil. 586 je bilo enostavno le določeno, — »da se pritegne od vseh licitacij en odstotek prodaje (= izkupa) ubožni blagajni.« — Tudi druge določbe, kakor neka gubernijalna naredba za Češko, zlasti pa zakon o ubožni preskrbi i. t. d. odredjajo, da je ubožni odstotek zakonit dohodek ubožnega zaklada. (Enake določbe veljajo seveda tudi za nas!)

Po vseh takih zakonskih določbah je dognano, da je ubožni odstotek poseben, o b č i n i po deželnem zakonu v ubožne namene dodeljeni d a v e k, da torej ne spada med one zneske, ki prihajajo ubožnemu zakladu od drugih oblastev. To naziranje je utemeljeno tudi v zakonitem določilu, po katerem veljajo za upravo ubožnega premoženja enaka temeljna pravila, kot za upravo občinskega premoženja.

Ker spada ubožna oskrba v naravni (samostojni) delokrog občine, je bil tudi mestni svet v Pragi opravičen, stranki odmeriti ubožni odstotek v izterjanje.

Pritožba proti odredbi občine v ubožni zadevi spadala je torej na predpostavljeno avtonomno oblastvo, zato je bilo c. kr. namestništvo popolnoma opravičeno, da jo je zavrnilo.

Izvajati pa se da iz dotičnih postavnih določil nadalje tudi, da nima sodnija, ki izvede prodajo (dražbo), ničesar opraviti z odmero ali izterjanjem ubožnega odstotka, ampak zadošča popolnoma in stori svojo dolžnost, če obvesti občino kot upravni



organ ubožnega zaklada, da se je izvršila prodaja. Pri tem je treba še pripomniti, da niso v §§ 269. do 280., tičočih se postopanja v izvenspornih zadevah, v izvršilnem — (eksekucijskem —) ali dražbenem redu ali v drugih tozadevnih zakonih obsežena nikaka določila, ki bi vtemeljevala kako nadaljno ingerenco sodišč.

Pritožba je torej v zmoti, če trdi, da sme mestni svet šele potem preiti k izterjanju ubožnega odstotka, ko je izdan pravomočni sklep sodišča o dolžnosti pritožnika plačati ubožni odstotek.

Toliko smo posneli iz uvodom navedene odločbe upravnega sodišča, kolikor se nam zdi umestno, da se bodo vedela tudi naša županstva ravnanja po njej, ker velja istotako za nas kot za Prago.

Iz te odločbe sledi torej: Ubožni odstotek se smatra, ker je določen zakonitim potom, kot davek in se mora plačati v vsakem slučaju pri prostovoljnih dražbah.

Na podlagi tozadevnega sodnega obvestila je dolžnost županstva, da takoj izterja ubožni odstotek in sicer — naravno — od prodajalca, to je onega, ki prejme izkupljeni znesek, — če namreč kupec zavedajoč se zakonitega določila že sam ne založi dotičnega zneska. — Proti plačilu ubožnega odstotka je vsled postavne določbe vsaka pritožba odveč; to se pravi, pravico pritožiti se ima vsak, ampak brez upanja na uspeh. Če pa se že vloži pritožba, ima pravico o njej o d l o č e v a t i l e d e ž e l n i o d b o r.

Kdor se brani plačati ubožni odstotek, proti temu naj se uvede politična eksekucija, to je, naprosi se okrajno glavarstvo, da znesek izterja prisilnim potom.

## Domovinske zadeve.

Prejeli smo sledeči dopis občinskega tajnika večje slovenske občine. Priobčujemo ga nespremenjenega ter dodamo ob koncu svoje opazke. — Glasi se:

### Poziv vsem županstvom!

V marsikterem kraju, oziroma lahko rečem povsod dela županstvom velike preglavice zadeva o domovinstvu. In kaj bi tudi ne; vzemimo v ozir sledeče:

Izven pristojne občine se je rodil deček N. N., kateri je po svojih stariših dobil domovinstvo v občini L. Vzemo n. pr.: deček se je rodil leta 1891. (da pride vsem županom in merodajnim faktorjem jasnejše).

Županu pristojne občine ni niti znano in se mu niti ne sanja, da se je rodil deček, kateri je po svojih stariših N. N. v njegovo občino pristojen in mu tudi ni znano, kje se slučajno nahajajo dečkovi stariši.

Pogledati je treba samo v črnovojniški imenik in videli bode, da je to resnica.

V letošnjem letu ste prejeli oziroma še le prejmete v spomladi l. 1910. naznanilo, da se je pred 17. leti na Nižje Avstrijskem ali na Zgornjem Štajerskem rodil deček, kateri je po v Vaši občini pristojnem in že skoraj nepoznanem očetu, oziroma po nezakonski materi tamkaj pristojen, a vrhu tega Vam ostane skrito in tajno, kje so slučajno njegovi stariši.

Vzemimo n. pr. slučaj, kateri se skoraj vedno pripeti v enakem oziru.

V pristojni občini ni nikarih sorodnikov, da bi znali, kje se nahajajo stariši dečka; ne preostaja Vam torej drugega, kot da zabeležite dečka v črnovojniški imenik in ako tudi vložite prošnjo na c. kr. okrajno glavarstvo v enakem slučaju, »da poizve, kje se nahajajo njega stariši« in ako sploh dobite kak odgovor, se Vam sporoči, »da so neizsledljivi.«

Nadalje vzemimo v tem slučaju priliko, kar se je gotovo že pri marsikaterem županstvu prigodilo: naenkrat prejmete od kompetentne okrajne oblasti oziroma tudi županstva obvestilo, da se je za zgoraj imenovane stariše ali tudi za druge osebe morala izdati podpora v smislu § 28. državnega zak. z dne 3. decembra 1863. l. drž. zak št. 105 in ukaz, da se mora povrniti izdani znesek.

Še le v tem slučaju se začne boriti županstvo in vloži prošnjo za poizvedbo, kje in koliko časa biva jednaka oseba v onem kraju. — Prejeli ste mogoče naznanilo, da se nahaja v kraju N. skozi 11 let nepretrgano.

To Vam bode gotovo dalo povod, da vložite prošnjo za sprejem dotične osebe v domovinsko zvezo občine N. — Vsako županstvo gotovo v enakem slučaju odkloni sprejem s pristavkom, da je svoje prostovoljno bivanje pretrgalo z že zgoraj imenovano izdano podporo (?).

Na morebitni ugovor proti odklonitvi Vam ostane kakor po navadi brezuspešen — trud.

Nadalje se osebe, ktere niso pristojne v občini bivališča, niti ne zanimajo za to, da bi si same pridobile oziroma prosile za sprejem v občinsko zvezo, kjer so skozi 10 let nepretrgano in prostovoljno stanovale.

Županstvu domovinske občine pa — kakor že omenjeno — niti znano ni o bivanju.

Zategadelj smatram za nujno potrebno, da se sestavi d r ž a v n i z a k o n, kateri bi ukazoval, da bi se morale zglaševati pri občinskih uradih bivališča vse osebe, kakor hitro 24. leto svoje starosti dopolnijo. — Tu naj bi se izpolnile domovinske zglasnice in nato odposlale pristojni občini, kjer bi se morale po abecednem redu in po letih shranjevati.

Kakor hitro bi torej stanoval N. N. v občini K. nepretrgano skozi 10 let, imelo bi županstvo



dotične občine, kamor je dotični pristojen, v tem merodajno dokazilo in bi bilo popolnoma upravičeno, da prosi za sprejem zgoraj imenovanega v občino K.

Samo ob sebi je umevno, da bi bilo potrebno prijaviti prihod in odhod v občini bivališča.

V tem bi se torej odpomoglo ravno kmetskim občinam — in županstvom bi ne bilo treba poizvedovati, kje se nahajajo vse osebe, katere so v občino pristojne; nadalje bi se ne moglo prigoditi, kakor se večkrat pripeti, da prosi kaka v tujini stanujoča oseba po več let, da jej domovna občina podeli podpore; ne bode se potem moglo očitati: »Osebe, ki zahteva podporo, ne pozna nikdo v občini« (glej vprašanje »Obč. Uprave« z dne 10. t. m. št. 209).

Potrebno je torej, da vložijo županstva na svoje državne poslance peticije (prošnje) o tem, — da ti stavijo svoj predlog poslanski zbornici.

Državni zbor bode gotovo odobril k temu potrebni državni zakon.

F. J.

\* \* \*

K temu dopisu pripominimo, da se v bistvu strinjamo z dopisnikovimi izvajanjmi.

Posameznostim pa pristavimo sledeče opazke.

Črnovojniških imenikov ne vodijo povsod — zlasti ne na Kranjskem — županstva sama, ampak jih vodijo za občinske uradnike. Okrajna glavarstva, oziroma proti primerni nagradi dotični okrajni tajniki ali vojaški evidenčni uradniki. Vpis dečka v ta imenik pa se izvrši šele potem, ko je dopolnil 17. leto. Domovinska občina torej o njegovem rojstvu sploh ničesar ne ve. Zato mislimo, da bi bilo umestno, če dobi domovinska občina obvestilo že takoj ob dečkovem rojstvu, in logično tudi poročilo o njegovi smrti. — Ker pa se gre za domovinstvo v glavnem le zaradi ubožnih podpor, bi moralo veljati to načelo tudi za otroke ženskega spola. Na podlagi takih obvestil bi tudi voditelji krstnih matice izpopolnjevali svoj »Status animarum«. — Ampak ta aparat bi bil prekompleksiran, in je za sedaj gotovo še neizvedljiv. — Bilo pa bi koristno obvestilo o rojstvu otrokovem zategadelj, ker bi domovinska občina takoj lahko uvedla poizvedbe, če niso stariši, ki so morda v občini res neznani, pridobili vsled 10letnega bivanja domovinske pravice v drugi občini.

Strinjamo pa se s predlogom, naj bi se uvedli »zglaševalni listki«, kakor jih predlaga dopisnik — po načinu, ki velja za vojaško evidenco. Saj ni treba, da bi se izkazovalo — kot za vojaštvo — trikrat na mesec; zadostovalo bi n. pr. četrtletno.

Naše mnenje pa je, da za uvedbo tega načina zglaševanja ni treba posebnega državnega zakona, ampak se lahko uvedejo »zglaševalni listi« enostavno le administrativnim potom. — Vsekakor pa

priporočamo našim gg. poslancem, da uvažujejo, kar pišemo v tem članku ter stavijo primerne predloge centralni vladi. Kajti brez dvoma je, da bi bilo tako prakticiranje, ki se dá seveda tudi bolje urediti, za ureditev domovinskih razmer na podlagi novele k domovinskemu zakonu iz leta 1896, drž. zak. št. 222 velikega pomena.

Pa še dalje! — Občine bi morale praviloma voditi zapisnik onih domačinov, ki imajo domovinsko pravico v občini, bivajo pa zunaj občine. Gotovo je, da domovinska občina more le takrat pravilno voditi zapisnik, če je o vseh premembah bivališča res tudi in pravočasno obveščena. Tako bo mogoče kontrolirati desetletno bivanje in iznebiti se na starost ubožcev, ki so v občini res nepoznani, so bivali izven nje in drugod pustili svoje moči, na starost pa se ali sami zatekajo za podporo k svoji občini ali pa se jih prisili, ker se jih — popolnoma naravno — vsaka, zlasti pa še tuja občina brani.

Napačno pa tolmači dopisnik zakon v stavku, kjer pravi, da je dotična oseba »svoje prostovoljno bivanje pretrgal« z izdano podporo. — Desetletno bivanje in pa prejeta ubožna podpora nimata prav ničesar skupnega, ampak sta čisto različna pojma, ki sta sicer v zakonu jasno začrtana. — (§ 2. zakona iz leta 1896). — Zadnji odstavek tega § naj se tolmači tako, da dotičnik, ki je bival v kaki drugi občini nepretrgoma in prostovoljno 10 let, izgubi pravico do domovinstva v tisti (tuji) občini le takrat, če je užival kake javne ubožne podpore ali bil sploh v nadležnost v tem oziru v dotični tuji občini. Ne sme pa priti v poštev okolnost, če je prejel kako začasno podporo bodisi od zasebne strani, od prvotne svoje domovinske občine ali odkod drugod. — Zakon namreč pozna le javno ubožno oskrbo, in to naj se vzame natančno po besedilu zakona!

Toliko v dodatno pojasnilo.

F. K.

## Kako narašča pravdanje.

To je razvidno najboljše iz števil, kako naraščajo odvetniki. Odkar je nastopil prvi odvetnik na Kranjskem, naraščalo je njihovo število tako, da jih je bilo leta 1896. že 18, leta 1900. že 29 in leta 1908. že 39. Jasno je, da imajo vsi ti advokati dovolj dela in zaslužka in da delo celo od dne do dne tako zelo narašča, drugače bi pač ne bilo mogoče razlagati tako močnega naraščanja tega stanu. Seveda to razmerje ni samo na Kranjskem, ampak še bolj v drugih deželah in večjih mestih. Tako je bilo koncem lanskega leta v Galiciji 1117 odvetnikov, na Češkem 1192, na Nižje-Avstrijskem pa celo 1247. Na celem Avstrijskem je bilo koncem lanskega



leta 4894 odvetnikov in med temi je odprlo na novo pisarne lanske leto celih 260. To je bilanec odvetniškega stanu, ki je, kakor kaže, za ta stan aktivna, ki pa je po svojem svojstvu nujno pasivna za druge sloje, posebno za kmeta. Gotovo je potreben tudi odvetniški stan, tako potreben, da če bi ga ne bilo, bi se ga moralo šele ustvariti. Odvetnik, ki brani pravice in drži neomadeževano svojo čast ter jemlje pošteno zaslužen plačilo, je obče spoštovan. Ne more se pa prezreti, da prinese življenjski konkurenčni boj seboj tudi izrodke, ki pozabijo na vzvišen namen odvetništva in ne delajo z zavestjo, da branijo pravico in odvrtačajo krivico, ampak z zavestjo, da morajo živeti in služiti čim več, če tudi za ceno gmotnega uničenja svojega klijenta.

\* \* \*

Čemu to pišemo?

Vzbuditi hočemo pri naših občinah in županstvih že vzakonjeno idejo za „posredovalne urade“ v občinah za poravnave med prepirajočimi se strankami na podlagi državnega zakona (§ 10.) z dne 21. septembra 1869 drž. zak. štev. 150 in na podlagi deželnega zakona z dne 11. maja 1873 dež. zak. št. 24.

Pri nas se žalibog še ni toliko povzdignila ta ideja vkljub temu, da imamo že nad 35 let sankcioniran zakon.

Koliko pravnih bi se bilo dalo preprečiti, koliko malopomembnih sporov bi se bilo dalo izlepa poravnati, če bi se bili ustanovili po določbah navedenih postav »posredovalni uradi«.

Saj vemo, da se gre včasih le za malenkostne stvari in je treba le dobre, primerne besede, pa se poravnava prepir. Kako blagodejnega vpliva bi bili taki uradi po naših občinah, če bi se uvedli! V kolikih slučajih bi odpadli dragi pravdni stroški, posebno če si najameta obe nasprotujoči stranki odvetnike tam, kjer bi bil medsebojen sporazum izlepa mogoč.

Toliko za sedaj od naše strani. Namen naš pa je o »posredovalnih uradih« o priliki kaj več pisati, vendar pa bi radi čuli mnenja naših inteligentnejših občinskih zastopov, zato prosimo, da se nam pošljejo izjave. Vsakemu je prosto izreči svoje mnenje, — vse bo stvari v korist, bodisi mnenje za ali proti.

To je bil povod, da smo priobčili na tem mestu nekaj podatkov o odvetnikih, saj se po njihovi množitvi da lahko sklepati o številu pravnih, — pa tudi o potrebi »posredovalnih uradov«.

## Tujci med Jugoslovani.

Nič ugodna perspektiva za Jugoslovanstvo se ne kaže zlasti ne za Hrvate, če pogledamo,

kako prodira v Slavonijo nenasitni Nemec in oholi Madžar. — Govore naj številke, ki jih je priobčil nek madžarski list in jim preludiral s sledečimi izvajanjmi: Naša javnost niti ne slutiti, kolike važnosti in vrednosti za našo boljšo bodočnost so madžarske kolonije na Hrvaškem in v Slavoniji. Veseli nas to tembolj, ker pomenjajo Madžari v Slavoniji za nas nova tla za izpeljavo madžarske imperialne politike. — V 40 letih preteklega stoletja so bile 4 madžarske vasi v Slavoniji. Leta 1880. je bilo ondih že 42.000 Madžarov in 83.000 Nemcev. Leta 1900. je bilo že 106.000 Madžarov in 148.000 Nemcev. Sedaj pa je v Slavoniji neki že 200.000 Madžarov in 250.000 Nemcev. Od 262 slavonskih občin sta sedaj le še dve, v katerih ni Madžarov in Švabov. V 161 občinah živijo njih poprečno nad 100, v 160 nad 500 in v 40 nad 1000 v vsaki. Hrvatov je ondih samo še 340.000, ki so torej v manjšini proti obema nasprotnima narodnostima.

Kaj je vzrok, da Hrvati propadajo?

## Pozor pri vodovodnih napravah!

C. kr. ministerstvo notranjih zadev je razposlalo vsem deželnim političnim oblastvom odlok sledeče vsebine:

Ministerstvo notranjih zadev je bilo opozorjeno na to, da pri napravah za preskrbovanje vode največkrat greše občine v tem oziru, da se obrača pri napravah načrtov pozornost izključno le na to, da se sploh preskrbi voda, ne brigaje se za okolnost, če ustreza dotično okrožje studencov tudi higijeničnim (zdravstvenim) zahtevam in ali bode ustrezalo tudi nadaljno dobo.

Tako se na primer večkrat porablja v svrhu vodovodnih naprav studenci, ki izvirajo na tratih ob pognojenih njivah ali taki, kateri niso zadostno zavarovani proti onesnaženju in ki prihajajo na dan ob vznožju višin, ki so na njih stavbe in selišča.

S zdravstvenega stališča bi se bilo moralo proti takemu projektu, glede kterega obstoje pomisleki, ugovarjati že takoj izpočetka. — O zagrešeni napravi pa izve navadno kak zdravstvenik šele potem, ko je zgradba že dovršena, če je treba preiskati pridobljeno vodo, torej v času, ko se dadó izvršiti morebiti potrebne premembe le še z neprimerno višjimi stroški.

C. kr. deželnim oblastvom se vsled tega naroča, naj vplivajo na občine v tem oziru, da zagotove še predno se lotijo naprav za preskrbo pitne vode, na zanesljiv način popolno sposobnost v zdravstvenem oziru onih studencev in njihovega okrožja, ki so namenjeni za vodno preskrbo. V tem smislu naj posebno uradni zdravniki pri vsaki mogoči priliki, ki se jim nudi, poučujejo občine in jih opozarjajo na to, kako priporočljivo je, pri



večjih napravah za preskrbljevanje s pitno vodo še v stadiju predpriprav provzročiti natančno preiskavo vodâ bodisi v kakem zdravstvenem zavodu bodisi v kakem državnem zavodu za preiskovanje živil. Pri reševanju posebno težavnih vprašanj v zadevi preskrbe s pitno vodo priporoča se tudi, da se preskrbi razven mnenja izkušenih hidrotehnikov tudi mnenje načelnika kakega visokošolskega higijeničnega zavoda, kakor tudi če treba kakega geologa, dalje zaslišati v smislu § 10. državnega sanitetnega zakona z dne 30. aprila 1870, drž. zak. št. 68 deželnega sanitetnega svetnika.

(Ministerski odlok z dne 16. avgusta 1909. št. 25.281).

## Vprašanja in odgovori.

### 234. Občinski urad Dobrna.

#### Vprašanje:

Kam naj se obrnemo, da dobimo odškodnino za občinsko cesto, koja izvenredno rabita dva lesna trgovca, in sicer tako, da se mora ta cesta slednje leto popravljati?

#### Odgovor:

Cestni zakon za Štajersko (z dne 23. junija 1866 dež. zak. št. 22) nima nikakega določila, po katerem bi se dala zahtevati odškodnina od zasebnikov za izvenredno rabo občinske ceste. Paragraf 11. tega zakona določa namreč izrečno, da mora vsaka občina potrebne občinske ceste in pota na svojem ozemlju sama napraviti in vzdrževati. — Morebiti bodeta na podlagi kakšnega dogovora dotična trgovca prispevala k popravilu ceste prostovoljno.

### 235. V č. žup. ur. Št. I.

#### Vprašanje:

Mnogo nepriliko napravljajo župnim uradom ljudje, ki se v fari naselijo, pa se za vpis v farno knjigo — »Status animarum« — ne zglasijo. Za natančnost farnih knjig in izdanih družinskih pol smo pa le župniki pod kaznijo odgovorni. Obrnil sem se že pred leti na okrajno glavarstvo v K. za pojasnilo o neki tozadevni naredbi iz leta 1857. — Okrajno glavarstvo je odgovorilo: Predpisi za zглаševanje so: Ministerska odredba z 15. dec. 1857, drž. zak. št. 33; odredba dež. predsedništva z 26. dec. 1854, dež. zak. št. 4 ex 1855, II. del in razglas dež. predsedništva 20. sept. 1858, dež. zak. št. 24, II. del. Ker teh virov nimamo pri rokah, prosimo: kako se glase vsaj glavna določila?

#### Odgovor:

Vsi tukaj navedeni predpisi so za č. župne urade brez vsakega pomena, ker se tičejo zgolj samo zглаševanja tujcev pri občinskih uradih, prenočišč i. t. d., sploh policijskega reda. — Nasprotno pa ne poznamo nikake naredbe, po kateri bi se morali zглаševati novodošli v župnijo v svrhu vpisa v »status animarum«. — Po našem mnenju bi bilo najbolje, da stopi vsak župni urad kratkim potom v dogovor z dotičnim županstvom, ki naj vsakega novodošleca takoj naznani župnemu uradu. — Lahko pa se obrnete tudi na okrajno glavarstvo, ki bodisi izda posebni nalog glede zглаševanja, ali pa v vsakem slučaju posebej posameznika k temu prisili, če noče izlepa.

### 236. Županstvo v Mekinjah.

#### Vprašanje:

Pri nas je vzelo nekaj kmetov od nekega veleposestnika v najem polja in travnike za 6 let. V najemu so se

daj peto leto. Veleposestnik pa je sedaj nekaj polja odprodal, nekaj drugega, ki je bilo dano v najem, pa obdržal doma ter naznanil onim, ki so imeli polje v najemu, da bo sam obdeloval za naprej in da mora vsak odstopiti. Ker pa poteče rok šestletnega najema šele aprila 1911 vprašamo, ali je bil v to upravičen? Ali se more postopati sodnim potom in ali bi ne bilo uspeha?

#### Odgovor:

Najemodajalec se mora strogo držati dogovora, to je zakupne dobe 6 let. V to ga lahko prisilite s tožbo. Glede prodanih parcel pa pripomnimo, da je z njihovo prodajo zakupna pogodba razrušena, vendar pa imajo zakupojemalci (t. j. najemniki) pravico zahtevati primerno odškodnino, to se pravi odhod dobička.

Glede tega določa § 1120. občega državlanskega zakonika doslovno: »Če je lastnik zakupno stvar kakemu drugemu prodal in mu jo že oddal, mora se zakupnik (najemnik), če njegova pravica ni vpisana (vknjižena) v javnih knjigah, po pravilni odpovedi umakniti novemu lastniku. Opravičen pa je, zahtevati od najemodajalca z ozirom na škodo, ki jo je imel in za odhod dobička popolno nadomestilo.«

Te dolžnosti za odškodnino se ne more otresti najemodajalec tudi ne v tem slučaju, ako je najemodajalec opustil dovoljeno vknjižbo. (Odlok najvišjega sodišča 6. junija 1873, št. 4013, zbirka 4998).

### 237. Županstvo Križkavas.

#### Vprašanje:

Kako se lahko izterja odstotnina od razprodanega posestva? — Imamo namreč sklenjeno v občini, da se mora plačati od vsake prodane reči na javni dražbi 1% v občinskem blagajno, kakor mislimo tudi drugje. Razprodal je pri nas neki prekupec z gruntno posestvo za 12.000 kron. Na opozoritev, naj plača odstotnino, je rekel, naj tožimo in da ne dobimo ničesar. Tudi na dan razprodaje ga je opomnil župan, da mu bo treba plačati 1% izkupila. — Ali res nima občina pravice do take terjatve, in kako naj se izterja?

#### Odgovor:

V prvi vrsti Vas opozarjamo, da nimate v občini »sklenjeno«, ampak da določa zakon o javnem oskrbovanju ubožcev — z dne 28. avgusta 1883, dež. zak. št. 17, v § 31. pod točko 3, da je zakonit dohodek ubožnega zaklada jeden odstotek izkupila vseh prostovoljnih prodaj. — Po tem zakonitem določilu dotični znesek ne sme priti v občinsko blagajno, ampak v ubožni zaklad. — (Po § 33. tega zakona morate znesek 120 K, ki ga bodete izterjali, plodonosno naložiti v hranilnico za ubožni zaklad).

Kakor vidite, ima občina zakonito pravico do odstotnine. Če dotičnik noče izlepa plačati 1% županstvu, obrnite se na c. kr. okrajno glavarstvo, da izterja znesek 120 K — če ne drugače, — pa s politično eksekucijo.

### 238. V č. gospod Frid. K., župnik v D.

#### Vprašanje:

I. je pristojen v občino Št. I. — Ker biva tukaj že 10 let nepretrgano, ne da bi užival kako javno podporo, prosi v smislu § 2. postave iz leta 1896 drž. zak. št. 222 glede domovinske pravice za sprejem v našo občino. — On pa ima z nečakinjo svoje žene, ktera je dala na njo prepisati vse posestvo, — pet nezakonskih otrok in je to njegovo življenje celi občini v veliko pohujšanje. Zadeva njegovega življenja se je že javila okrajnemu glavarstvu in sodišču. — Ali mu smemo odreči domovinsko pravico?

#### Odgovor:

Zadeva je za nas preveč kočljiva in komplicirana, da bi Vam mogli dati točno in določeno, precizirano po-



jasnilo. Izreči smo v stanu le svoje mnenje. — Nobena določba domovinskega zakona bodisi iz leta 1863, drž. zak. št. 105, bodisi novele iz leta 1896 drž. zak. št. 222 se ne nanaša na sličen slučaj, da bi se moglo odreči dotičniku domovinstvo, če so sicer dani pogoji po zakonu iz leta 1896. — Nikjer pa zopet ni rečeno, da občina mora priznati oziroma podeliti domovinstvo, ampak občinski odbor iz tehtnih razlogov, kot je na primer Vaš, lahko to odredi in prepusti razsodlo na podlagi priziva v smislu § 36. zakona z dne 3. decembra 1863, drž. zak. št. 105 političnemu oblastvu. — Pač pa bi Vas opozorili na drug vpoštev prihajajoči moment.

Uvaževati bi se dalo morda, če bi ne kazalo, da se dotičniku prepove bivanje v občini v smislu § 10. občinskega reda za vojvodino Štajersko. (Vide dr. Anton Božičevo izdajo tega zakona iz leta 1909 in odločbe upravnega sodišča, navedene na strani 10. te izdaje!) — Ker pa je zadeva — kakor pravite — že v rokah sodišča, bi bilo vsekakor umestno počakati, da izreče svojo sodbo. — Kako bo ta izpadla — je seveda negotovo, ker pride vpoštev vprašanje, kako stališče bo z ozirom na določbe §§ 500.—525. kazenskega zakona zavzelo sodišče nasproti tožitelju.

### 239. Občina P.

#### Vprašanje:

Naša občina — oziroma prejšnji tajnik je izdal lanskotoma pomotoma razkaznico za nekega bolnega otroka mestni oskrbovalnici bolnice v Trstu. Pozneje, ko je ta zahtevala povračilo stroškov, se je šele dognalo, da ta otrok ni bil pristojen v tukajšno, ampak v l. . . . . občino. To se je naznanilo tej občini, ki je domovinstvo tudi pripoznala. Ker pa so med tem časom narastli oskrbovalni stroški, pravi domovinska občina, da plača samo  $\frac{1}{4}$ , drugo pa naj plača naša občina.

Ktera občina je dolžna plačati, ali domovna ali naša, ki je slučajno dala pomotoma razkaznico? — Ali se lahko zakrivi tudi z razkaznico?

#### Odgovor:

Ker smo to zadevo ravno na vprašanje druge prizadete občine že obdelali med vprašanji in odgovori v 18. številki »Občinske Uprave« pod št. 201 na strani 141., se ne moremo spuščati v še enkratno razmotrivanje tega vprašanja. — Bistvo ostane isto. Saj mi nimamo pravice odločevati, ampak le izreči svoje mnenje in svetovati. — Odločitev je v rokah upravnih oblasti. Kakor občina L. tako imate tudi vi pravico do pritožbe.

(Opomba v tej zadevi. — Od neke prijateljske strani smo bili ravno glede te zadeve opozorjeni, da bi morala občina L. izračunati, koliko ceneje bi bilo županstvo L. bolnico doma oskrbovalo, kakor je stalo oskrbovanje v hiralnici, češ, da je občina P. po § 30. domovinskega zakona ex 1863. odgovorna samo za nastalo resnično škodo, katero je imela vsled zanikernega uradovanja občine P. — Mi nismo tudi sedaj drugega mnenja, ker ravno ta § 30. določa jasno, da je odgovorna za vso nastalo škodo ona občina, ki je pomoto, to je zakasnitev zakrivila. — Sicer pa počakajmo, kako odločijo politična oblastva v raznih instancah, če pride do tega).

### 240. Občina Luk. na Kr.

#### Vprašanje:

Vsled dvomov in ker se dadó razne določbe tolmačiti tako ali tako — prosimo pojasnila, ali potrebuje pri nas državni uradnik ženitovanjske zglasnice ali ne?

#### Odgovor:

Na Kranjskem potrebuje vsakdo, torej tudi državni uradnik ženitovanjsko zglasnico. (Glej odlok notranjega ministerstva z dne 9. januarja 1869, št. 140 pri § 47. obč.

državlanskega zakonika, Manzova 18. izdaja iz leta 1906 po univ. prof. dr. Jos. baron Schey). — Vsako drugače tolmačenje je izključeno.

Opozarjamo na članek o tem predmetu v št. 9 »Občinske Uprave« letošnjega leta na strani 67.

### 241. Županstvo Črni vrh nad Id. r.

#### Vprašanje:

Prosimo pojasnila, kje naj županstvo poišče, ktera pota so občinska pota in ktere parcelne številke imajo?

#### Odgovor:

Ktera pota so občinska in ktere parcelne številke imajo — razvidi se iz zemljiške knjige oziroma iz zemlje-knjižne mape. — Obrnite se na pristojno sodišče (zemlje-knjižni oddelek). — Brez vseh stroškov pa dobite podatke, če se osebno zglasite ondi in si napravite potrebne beležke.

### 242. Občina Sv. Križ pri Svib.

#### Vprašanje:

Prosimo pojasnila, je-li bi se smelo ustanoviti občinsko zavarovalnico za živino in pohištvo proti požaru na sledeči način: N. N. bi se zavaroval za 1000 K, sosed za 500 K in tretji za 250 K. Če bi se pripetila nesreča, da bi n. pr. pogorel ali mu poginil vol, bi se izračunilo, kako visoka je zavarovalna svota vseh zavarovancev. Ta svota bi se potem delila in izračunilo bi se, koliko % pride na posameznika po zneskih. Vzemimo da bi bilo treba plačati škodo; potem bi plačal oni, ki je zavarovan za 1000 K recimo 4 K; od 500 K 2 kroni i. t. d. V slučaju, da ni nesreče, bi tudi ne bilo plačil. Če bi bila nesreča večja, pa bi bilo treba tudi večjega % oziroma prispevka.

#### Odgovor:

Naš prav resen nasvet je ta-le: opustite take načrte, ki so za Vas docela neizvedljivi. Za zavarovalnice vsake vrste je treba najpopred strokovnjakov, potem pa osnovnega kapitala. No in potem pa je treba dovoljenja ministerstva notranjih zadev, če bi hoteli zavarovalnico, ki mora biti preračunjena na dobiček, ne na zgubo. — Če pa mislite na samopomoč v živinoreji — v obliki zadružništva na ta način, kakor že obstoji — če se ne motimo na Tirolskem in Solnograškem, dvomimo ravno tako o uspehu, ker je tako podjetje prenevarno in postane lahko uničujoče v slučaju kake živinske kuge i. t. d. — O pri-liki spregovorimo nekoliko več o živinskih zavarovalnicah — Zavarovanje proti ognju na ta način, kot si je mislite Vi, pa sploh ne gre, ker Vas lahko dovede v najhujše zadrege.

### 243. Št. Jern. na Dol.

#### Vprašanje:

Tukajšni samostan v Pl. plačuje ogromno davka, političnih pravic pa nima nikakih, ker udje samostana niso avstrijski državljani. Radi bi si pridobili avstrijsko državljanstvo. — Prosimo pojasnila: 1. Kako naj postopajo, da si to (= avstrijsko državljanstvo) pridobe? — 2. Ali naj se prosi, da se podeli samostanu kot takemu državl-janska pravica? — Ali vsakratnemu priorju? (Ti se me-njajo). — Potem bi imel samostan tudi virilni glas v občinskem odboru.

#### Odgovor:

1. Glede pridobitve avstrijskega državljanstva uva-žujte sledeče: § 29. občnega državlanskega zakonika določa 10letno nepretrgano bivanje v državi in brez kazni vsled kakega zločina, vendar pa določa nadaljni § 30., da je mogoče prositi pred potekom 10 let za državljanstvo. — Državljanstvo podeljuje politično deželno oblastvo (deželna vlada), tujcem pa, glede katerih so politični pomisleki, —



ministerstvo notranjih zadev. Umestno je, da se vložijo prošnja potom okrajnega glavarstva. — Pogoji za podelitev državljanstva so sledeči: a) brezmadežno navstveno in državljansko zadržanje; b) zadostna sposobnost za pridobitev oziroma primerno premoženje; c) praviloma (in to je važno!) — dokaz, da je prosilec zagotovila kaka domača (tuzemska) občina, da ga bode sprejela v svojo domovinsko zvezo, če pridobi državljanstvo; d) v gotovih slučajih, če obstoje pogodbe z vnanjimi državami — dokaz, da je dotičnik odpuščen iz tuje državne zveze.

Za zagotovilo ad c) so praviloma veljavne določbe domovinskega zakona glede 10letnega bivanja. — Seveda pa občina tudi popred lahko da to zagotovilo. — Pridobiti pa si morejo državljanstvo le fizične osebe, samostan torej ne. Sicer pa se samostan kot tak tudi ne more prištevati juridičnim osebam.

2. Gre se tu za vstop v občinski odbor oziroma v širšem pomenu za izvrševanje volilne pravice, v tem slučaju posebej še za virilni glas v občinskem zastopu. Vpoveštev pride red, ki ima posestvo, — in ne samostan. Kot virilist bi vstopil torej red kot juridična oseba. Vprašanje glede juridičnih oseb kot virilistov pa je sporno. Pri nas na Kranjskem je v nekem slučaju deželna vlada odločila v prid juridični osebi za vstop kot virilist v občinski odbor. — Če obvelja to načelo, ima po našem mnenju red pravico virilistov, če je ta red po § 1., točka 3, zadnji odstavek občinskega volilnega reda, prištevati med tuzemske, to je v državi priznane korporacije (družbe). Izvršuje pa se ta pravica po določbah § 6. navedenega volilnega reda. — Najbolje bode — in to vam tudi svetujemo, da izvojujete principiarno rešitev političnega deželnega oblastva. Prosimo potem obvestila.

## Razne vesti.

**Ženske na Danskem v občinskih zastopih.** Na Danskem imajo ženske aktivno in pasivno volilno pravico za občinske odbore, to se pravi, smejo voliti in biti voljene. Letos v marcu so se prvič vršile splošne občinske volitve po novem zakonu. Skupno število volilcev je znašalo 880.000; med temi je bilo 456.000 moških in 424.000 ženskih. Glasovalo je 526.000 volilcev in volilk, in sicer 328.000 moških in 198.000 ženskih. V odstotkih izraženo je glasovalo 76½% moških, t. j. dve tretjini in 50% (t. j. polovica) žensk. — V vseh občinah je bilo izvoljenih 9682 moških in 127 ženskih občinskih zastopnikov. Volile so ženske le v 85 občinah; v ostalih 1121 so izvoljeni samo moški.

Bodemo videli, kako bodo ženske volile pri nas, ko stopi v veljavo novi, od deželnega zbora sprejeti volilni red za občine. Sicer voljene ne bodo, ampak le volile.

**Zdravilna moč lipovega drevja.** Splošno je znano, da je lipov cvet izborno zdravilno sredstvo. Pa ne le cvet, tudi listje, skorja, ličje, da celo les — služi v ta namen: 1. Lipov cvet je izborno sredstvo, po katerem se človek poti; 2. lipov čaj je izborno sredstvo proti prehlajenju in raznim katarom, kot zoper star kašelj, zoper zasližene prsi in ledvice ter zoper zasližen sapnik; 3. lipov čaj umiri želodčni krč; 4. lipov čaj je vrlo dobro sredstvo proti slabi prebavi ter odstrani bolečine v trebuhu, pa tudi glavobol. Prebavo pa pospeši tudi, če se prav fino stolče lipovo oglje, ki se vživa na mleku ali s sladkorjem ali potrese na jed malo žličico; 5. lipov čaj z medom čisti kri; uživa

naj se zjutraj; 6. kdor se vsled slabosti ponoči poti, naj vzame z mlekom na dan dve žlici praška iz lipovega oglja; 7. to oglje ima dober vspeh tudi pri boleznih na jetrih; 8. opekline in rane sploh ozdravijo se, če se jih obkłada s tekočino, v kateri se je kuhalo zeleno lipovo listje, skorje in ličje tako dolgo, da je dobilo sliznato obliko. Rane suši in pospeši hitro rast nove kože tudi stolčeno oglje; 9. lipovo oglje pomešano s fino stolčenim žajbljem je prav dober prašek za zobe. — Pri cvetju se morajo usnjati rumeni listi odrezati.

**Cikorija.** Statistika se pri nas prav malo ali pa nič ne goji. To je vzrok, da o nekaterih stvarih nismo čisto nič informirani in ker nimamo stvarnih podatkov števil, tudi ne vemo, kje in kako bi se oprijeli dela. Ko pa prihaja suhoparen številkar in brez fraz kaže par suhih števil, se prijemamo pogostokrat za glavo in vsklikamo: ali je to možno? Tako nekako je s cikorijo, ki se nam na prvi hip zdi zelo malenkostna reč. Pa vzemimo v roke številke! V Avstriji je 5.538.262 rodbin in vsaka rodbina porablja povprečno na teden ¼ kg cikorije, v Avstriji se torej porablja na teden 1.384.565 kg cikorije, kar daje na leto 7069 vagonov v ceni 50 milijonov kron. Če upoštevamo, da je v Avstriji 60 odstotkov Slovanov, bi morali misliti, da je tudi konzum cikorije razdeljen tako, in da slovanske tovarne izdelujejo za 30 milijonov cikorije in ostale za 20 milijonov. Kaj pa še! Mi Slovani in posebej Slovenci smo že taki, da ne puščamo, in zato izdelujejo slovanske tovarne na leto samo 730 vagonov cikorije, tuje, razun Franeka, 820 vagonov, in Franek sam 5519 vagonov. Z drugimi besedami: Franek sam spravlja v žep na leto 28 milijonov, med katerimi je tudi lep del slovenskih novcev; in ta denar je za nas za vedno izgubljen, ker gre v tujino in se nikdar več ne vrača.

**Koliko je žganjarj v Avstriji?** Teh nesrečnih hiš so našeli 149.455, ktere plačujejo 2.280.000 K davka. Skupno prinaša žganje državi 90.332.000 K. Lepa svota. Pomislimo pa, koliko izda država za razne zavode, bolnišnice, norišnice i. t. d., kamor jih je prišlo skoraj gotovo do polovice vsled žganjepitja. Lani se je popilo 97.600.000 litrov žganja, 20.451.700 litrov več kakor leta 1879., ko se ga je popilo 77.148.300 litrov. Na vsakega prebivalca naše državne polovice je prišlo lani 3-70 litrov žganja, Res žalostne številke!

**Prodajanje malih posestev na Ogrskem.** V zadnjih 30 letih je padlo število neodvisnih kmetških posestnikov na Ogrskem za 118.000. Od tega odpade na zadnje desetletje 48.000 slučajev. Število onih poljedelcev, ki imajo zemljo v najemu, je pa od leta 1890. do 1900. naraslo za 416.000. Leta 1870. je bilo na sodni dražbi prodanih 189.000 posestev, leta 1903. pa že 595.000. Tega leta se je na 30.412 posestev vknjižilo 718 milijonov dolga. Od leta 1903. propadanje malih kmetških posestev rapidno raste, da ima danes 3768 ogrskih veleposestnikov 18 milijonov oralov plodn. zemlje — med njimi nekateri po dva in pol milijona oralov — vsi ostali srednji in mali posestniki skupaj pa imajo komaj 16 milijonov oralov.